

Position paper

Waar we voor staan

Versie maart 2023

Standpunt

De Groene Zorg Alliantie is een koepelorganisatie voor zorgprofessionals die zich inzetten voor vergroening van de zorg en voor planetaire gezondheid. Zij erkent klimaatverandering als de grootste gezondheidsbedreiging van onze eeuw, de nationale en mondiale gezondheidsongelijkheid die de klimaatcrisis voortbrengt en de kansen die klimaatactie biedt. Daarom roept de Groene Zorg Alliantie de Nederlandse overheid op tot eerlijk, ambitieus en gezond klimaatbeleid, tot verduurzaming van de zorg, het opleiden van een toekomst- en klimaatbestendige workforce. Zij tracht maatschappelijk engagement binnen en de samenleving te bevorderen en bij te dragen om gezondheid te integreren in het klimaatdebat en vice versa. Daarnaast ondersteunt de GZA initiatieven die deze genoemde klimaatdoelen ondersteunen.

Achtergrondinformatie

De klimaat- en ecologische crisis brengt wereldwijd het leven en het welzijn van miljoenen mensen in gevaar, en vormt daarmee de grootste gezondheidsopgave van onze eeuw (Costello, 2009; Whitmee, 2015). Het is daarbij belangrijk dat de (gezondheids)lasten van klimaatverandering en de milieucrisis ongelijk zijn verdeeld; zowel op nationaal als mondiaal niveau worden degenen die het minst bijdragen het hardst geraakt. Het afgelopen IPCC-rapport benoemde onder andere dat kolonialisme, door ontwrichting van samenlevingen en economische drain, plaatsen en mensen kwetsbaarder heeft gemaakt voor de gevolgen van klimaatverandering (IPCC, 2022). Andere groepen die kwetsbaar zijn voor de gevolgen van klimaatverandering zijn kinderen, ouderen, mensen met een lager inkomen, vrouwen, chronisch zieken, migranten en daklozen (WHO, 2021; Huynen, 2019).

Ook in Nederland nemen de gezondheidsrisico's door de veranderende omgeving en toegenomen temperatuur toe. Zo leiden meer frequente hittegolven tot toename van hitteberoertes, verergering van nierfunctiestoornissen en toename van cardiovasculaire aandoeningen. Daarnaast leidt hitte in combinatie met luchtverontreiniging, onder andere ontstaan uit verbranding van fossiele brandstoffen, tot significante toename en exacerbatie van cardiovasculaire en pulmonale morbiditeit en mortaliteit. Ook vindt er door klimaatverandering een toename plaats van water-, voedsel- en vectorgerelateerde infectieziekten en allergieën (Quarsie et al, 2021). Paradoxaal genoeg draagt de (Nederlandse) zorg aanzienlijk bij aan de klimaat- en milieuschade. Zo bleek uit meerdere rapporten dat de Nederlandse zorgsector verantwoordelijk is voor maar liefst 7% van de nationale CO2 voetafdruk (Steenmeijer et al, 2022).

Tegelijkertijd biedt klimaatactie kansen om de mondiale gezondheid te verbeteren. Klimaatmaatregelen die luchtverontreiniging verminderen, een plantaardiger voedingspatroon stimuleren en mobiel transport bevorderen brengen naast klimaatvoordelen, gezondheidsbaten (Haines, A., 2017). Deze leiden maatregelen tot een vermindering van ziektelast van onder andere cardiovasculaire en pulmonale ziekten.

Oproepen

Aan de Nederlandse overheid

- Het garanderen van de maximale stijging van 1,5 graden opwarming sinds 1900 in nationaal beleid en internationale ambitie, en het beschermen van de 9 planetaire grenzen¹ in Nederland; hiervoor moeten noodzakelijke emissiereducties gerealiseerd worden;
- Het stoppen met fossiele subsidies en voor 2030 volledig afstappen van fossiele energiebronnen;
- Het instaan voor een eerlijke uitvoering en financiering van klimaatbeleid, waarbij de vervuiler betaalt en kwetsbare groepen beschermd worden;
- Gezondheid te integreren op alle beleidsterreinen, inclusief lokaal, nationaal en mondiaal klimaatbeleid, opdat een win/win voor klimaat en gezondheid gerealiseerd kan worden; hiervoor samenwerking tussen departementen aan te moedigen;
- De zorg bijstaan om haar klimaatdoelen en beoogde emissiereducties te behalen;
- Het betrekken van gezondheidsorganisaties en jongeren bij het ontwikkelen van nader klimaatbeleid.

Aan het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport

- De zorg stimuleren en (financieel) bijstaan om de klimaatdoelen en beoogde emissiereducties te behalen;
- Duurzaamheid integraal te verweven in gezondheid- en zorgbeleid;
- Samenwerking van de ministeries om gezondheid-, klimaat- en milieubeleid te integreren om gezondheidswinst en milieuwinst te maximaliseren;
- Het betrekken van gezondheidsorganisaties en jongeren bij het ontwikkelen van nader klimaatbeleid.

¹ Planetaire grenzen: Het begrip planetary boundaries (planetaire grenzen) werd in 2009 geïntroduceerd door de Zweedse aardwetenschapper Johan Rockström. Hij stelde negen grenzen vast waarbinnen de mensheid moet opereren om duurzaam gebruik te kunnen blijven maken van de hulpbronnen op aarde. Die planetaire grenzen zijn: de opwarming van de aarde (broeikaseffect), verlies van biodiversiteit, sluiten van de stikstof- en fosforkringloop, gat in de ozonlaag, oceaanzuurverzuuring, waterschaarste, landgebruik (beperken landbouwgrond), chemische verontreiniging van toxische stoffen en plastics; en de concentratie schadelijke verbindingen in de atmosfeer.

Aan de gezondheidssector, universiteiten en medische faculteiten

- Klimaatverandering te integreren in beleid, onderzoek en onderwijs, en hiervoor middelen toe te wijzen;
- Het communiceren van deze wetenschappelijke resultaten binnen de eigen discipline onder zowel nationale en subnationale overheden, gezondheidswerkers en de algemene bevolking;
- Een eigen emissiereductie te behalen in lijn met de doelen van Parijs en de Europese Green Deal en het beschermen van de 9 planetaire grenzen in Nederland;
- Bijdragen aan duurzame en klimaatbestendige gezondheidsstelsels, -infrastructuur en -technologieën.

Bronnen

Costello, A., Abbas, M., Allen, A., Ball, S., Bell, S., Bellamy, R., Friel, S., Groce, N., Johnson, A., Kett, M., Lee, M., Levy, C., Maslin, M., McCoy, D., McGuire, B., Montgomery, H., Napier, D., Pagel, C., Patel, J., . . . Patterson, C. (2009). Managing the health effects of climate change. *The Lancet*, 373(9676), 1693–1733. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(09\)60935-1](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(09)60935-1)

Haines, A. (2017). Health co-benefits of climate action. *The Lancet Planetary Health*, 1(1), e4–e5. [https://doi.org/10.1016/s2542-5196\(17\)30003-7](https://doi.org/10.1016/s2542-5196(17)30003-7)

Huynen, M., Van Vliet, A., Hall, L., & Martens, P. (2019). Kennisagenda Klimaat en Gezondheid. ZonMW. https://www.zonmw.nl/fileadmin/zonmw/documenten/Gezondheidsbescherming/Kennisagenda_Klimaat_en_Gezondheid_digi_versie.pdf

IPCC, 2022: Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Lösschke, V. Möller, A. Okem, B. Rama (eds.)]. Cambridge University Press. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, 3056 pp., <https://do.org/i:10.1017/9781009325844>

Quarsie, J., Van De Pas, R., Fanoy, E., & Van Den Hazel, P. (2021). [The impact of climate change on health in the Netherlands: the latest insights]. *Nederlands Tijdschrift Voor Geneeskunde*, 165. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34523842/>

Steenmeijer, M. A., Rodrigues, J. F. D., Zijp, M. C., & Waaijers-van Der Loop, S. L. (2022). The environmental impact of the Dutch health-care sector beyond climate change: an input–output analysis. *The Lancet Planetary Health*, 6(12), e949–e957. [https://doi.org/10.1016/s2542-5196\(22\)00244-3](https://doi.org/10.1016/s2542-5196(22)00244-3)

Whitmee, S., Haines, A., Beyrer, C., Boltz, F., Capon, A. G., De Souza Dias, B. F., Ezeh, A., Frumkin, H., Gong, P., Head, P., Horton, R., Mace, G. M., Marten, R., Myers, S. S., Nishtar, S., Osofsky, S. A., Pattanayak, S. K., Pongsiri, M. J., Romanelli, C., . . . Yach, D. (2015). Safeguarding human health in the Anthropocene epoch: report of The Rockefeller Foundation–Lancet Commission on planetary health. *The Lancet*, 386(10007), 1973–2028. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(15\)60901-1](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(15)60901-1)

World Health Organization. Fact sheet on Climate change and health. (2021, October 30). <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>